

Hoera, een Prinsesje geboren

Na een miskraam schonk Wilhelmina op 30 april 1909 het leven aan een dochter, ze ontving bij de geboorte de namen Juliana Louise Emma Marie Wilhelmina. Hoe werd dat feest 100 jaar geleden gevierd in Werkendam, De Werken en Sleeuwijk?

Van het feest in Sleeuwijk werd alleen een berichtje gevonden in het Nieuwsblad van 8 mei 1909. "Daartoe op milde wijze in de gelegenheid gesteld door onsen ambachtsheer de weled heer H E Verschoor van Sleeuwijk, inspecteur bij de H I J S M te Apeldoorn konden de leerlingen der openbare school alhier op aangename wijze feest vieren ter nagedachtenis van de geboorte van prinses Juliana Elk kind werd ruim getraceerd op beschuiten met oranje-muisjes en bovendien werd nog een stuk chocolade en een zakje bruidsuikers rondgedeeld"

Werkendam en De Werken vierden samen feest vanwege de Koninklijke geboorte. Vanwege het behoud van de notulenboeken van de Werkendamse Oranjeverenigingen is veel meer bekend over dat feest. Op 6 mei 1909 komt de feestcommissie van Werkendam en De Werken bijeen voor een feest vanwege deze koninklijke geboorte. De erevoorzitter H. Gaij (burgemeester te Werkendam), voorzitter J. Kerkhoven (notaris) en de leden J.W. Mussert, H.W. Knol, C.C. Zwets, M. Meijer, C. Slagmolen, A. Sigmond, J. de Klerk, W. de Waard, F. van Varik en secretaris P. Baggerman zijn deze vergadering present. Er wordt voorgesteld een bescheiden school of volksfeest te houden vanwege de korte voorbereidingstijd.

Voor het feest werd in ieder geval direct een begroting opgesteld. Schoolfeest in Werkendam voor ca. 900 kinderen à f 0,25, totaal f 225, . (De schoolkinderen van De Werken worden niet meegeteld, de hoofdonderwijzer de heer Duijne heeft hier zelf al voor gezorgd). Voor muziek werd een bedrag van f 70, begroot; prijzen voor versierde fietsen f 15, ; versierde sportkarren f 10, ; voor bloemen of Bengaals vuur f 30, . De totale kosten worden geraamd op f 350, , waarvan reeds f 50, door het gemeentebestuur van Werkendam toegezegd werd. Met het houden van een collecte hoopte men uit de kosten te komen. Het feest wordt gepland op 12 mei en het programma voorziet van 8 tot 8.30 uur klokkluiden, van 9 tot 12 schoolfeest, van 2 tot 4 fietsoptocht en van 8 tot 9 een lichtstoet. Muziek moet voor een vrolijke noot zorgen en de versiering van huizen wordt langzamerhand een gewoonte. Op 8 mei is de volgende vergadering gepland in de Nutsaal. De heer A. Sigmond heeft de militaire muziekkapel uit Gorinchem bereid gevonden voor f 75, een optreden te verzorgen. De directie van Fop Smit geeft vergunning voor gebruik van het terrein aan het veer. Tevens wordt een verbod afgekondigd op het gebruik van voetzoekers en zevenklappers, wel wordt voor een bedrag van f 15, vuurpijlen aangeschaft. Hoewel het feest gepland is op 12 mei, wordt het met een dag vertraging gevierd op 13 mei. Het muziekkorps bleek 12 mei verhinderd.

In de krant het Nieuwsblad het Land van Altena van mei 1909 wordt verslag gedaan van het Oranjefeest. De verslaggever betreurt zelfs het voorbijgaan van het feest dat als prachtig geslaagd wordt aangemerkt.

Versiering en verlichting

Over de versiering en verlichting van de huizen, waar zeer veel werk van gemaakt werd, wordt uitgebreid verslag gedaan. Het huis van mevr. Sigmond werd versierd met oranje ballons langs de gootlijst, Meijer versierde zijn woning met gasverlichting en lampions. J. Kerkhoven, notaris, met licht, bloemen en planten. H. G. Albers wist met witte seringen, een mast en lijnen vol ballons het beeld van een schip op te roepen. Binnenshuis waren eveneens versieringen aangebracht. J. Drievoet (joods slager gevestigd aan de Hoogstraat) had in zijn etalage twee levende lammeren die op een grasland liepen te grazen en zich drenkten bij een fontein. Erepoorten waren aangebracht bij de Schoolsteeg en de smalle steeg naar het Sas. "De versiering en verlichting was uitstekend, bij sommigen zelfs prachtig en zeer royaal aangelegd, een stad(!) waardig."

Schoolfeesten

De kinderen uit de Biesbosch kwamen al in alle vroegte naar Werkendam en konden deze dag in de openbare school terecht. In slechts enkele dagen tijd hadden de schoolkinderen honderden schilden, versierde hoepels, kransen etc gemaakt voor de optocht. Zelfs de onderwijzers stonden versteld van de creativiteit van de Werkendamse jeugd. De verwondering over de contacten tussen de openbare en de christelijke school deed zich ook in 1909 reeds voor. De verslaggever schrijft daarover het volgende: "Eigenaardig was het dat de kinderen der bijzondere school een bezoek brachten aan de openbare om hunne dorpsgenootjes met trompetgeschal, de geboorte van Prinses Juliana aan te kondigen en dat die der openbare eene contra visite maakten met hetzelfde doel om het feit met het Wilhelmus te begroeten." Dat Werkendammers bijzondere mensen zijn werd in deze krant nog eens bevestigd. Er werden enkele liederen gezongen en het publiek hield zich stil. "Dat was vooral teeknend bij onze woelige Werkendammers, die zich zo moeilijk stil kunnen houden." Alle kinderen kregen die dag melk in overvloed, een krentenbroodje, twee taartjes, een zakje beste suikers en een sinaasappel.

Wedstrijd van versierde fietsen, sportkarren en hoepels

Meer dan twintig fietsen moesten door de jury beoordeeld worden voor de prijzen. De eerste prijs werd toegekend aan de jongeheeren de Boon en Wieringa. Zij hadden rondom hun aan elkaar gekoppelde fietsen een elektrische tram gemaakt, de bovenzijde vermeldde de haltes: Plein Kruisstraat Stoombootenveer. De fietsen waren goed weggewerkt zodat de tram er levensecht uitzag. De tweede prijs ging naar mej. D. van Drimmelen met een eend, de twee derde prijzen gingen naar jongejufr. Baggerman (een prachtige zwaan) en de heer Rosier (scheepje). De vierde prijzen gingen naar Anna Kerkhoven, A. de Graaf, de heer de Waard en mej. Teuntje Wink. Ook schippersvereniging Schuttevaer deelde een prijs uit die ten deel viel aan mej. Adr. Klop. Sportkarren dingden ook mee naar een prijs, helaas waren er maar vier. De kinderen van C.C. Kieboom vielen in de prijzen met een prachtige boot, de tweede prijs

was voor de heer Hagethorn. De eerste en tweede prijs voor de versierde hoepels gingen naar respectievelijk Frans Wieringa en Teun Heystek.

De lichtstoet

Dit onderdeel vormde het hoogtepunt van dit feest, terwijl de feestcommissie alleen de oproep had gedaan "komt met licht, wan welken aard dan ook, te acht uur op het terrein van den Watertoren en we zullen een lichtstoet vormen."

Reeds voor achten was het terrein gevuld met honderden lampions van allerlei grootte. Met de muziek voorop, de commissie en daarachter de rest van de bevolking trok de stoet door de straten. Zelfs kinderen van 10 en 11 jaar liepen mee zo meldt de verslaggever, die de stoet bestempelde als "zoo eigenaardig schoon, dat menschen die in den Haag den grooten stoet hadden gezien, volmondig erkenden dat deze eigenaardig schooner was." De gemengde zangvereniging Uitspanning door Inspanning had zich voorgenomen om de stoet zingend te begeleiden. De deelnemers wisten met hun gejoel al snel de zangers van de wijs te brengen. De banierdrager liet het vaandel in de Kruisstraat dan ook wijselijk terugbrengen naar zijn gewone bergplaats.

Het vuurwerk

Op het allerlaatste moment, dinsdag voorafgaand aan het feest, besloot de commissie tot het afsteken van vuurwerk. Geen toepasselijke stukken maar een samenraapseltje van pijlen, zonnen, fontein en donderpotten werd afgestoken bij het machinegebouw van de waterleiding aan het Sas. Nadat het vuurwerk was beëindigd vertrok de mensenmenigte richting huis of herberg. De straat was al snel leeg, de herbergen bezet, de drukte duurde daar tot vier uur, hoewel het er zeer ordelijk toeging zo meldt de krant. De Zangvereniging Uitspanning door Inspanning kreeg nog een herkansing en trok zingend door de straten en bracht ovaties bij de burgemeester H. Gaij, dr. Bresler, den directeur (welke wordt niet vermeld) en anderen. Op een enkele schermutseling, 's middag op het feestterrein en tegen de avond voor een herberg verliep het feest rustig. "Werkendam heeft de geboorte van Prinses Juliana op waardige wijze gevierd". De oprichting van een oranje vereniging zal nu wel spoedig tot stand komen, zo verwacht de reporter.

De muziek

De Militaire muziekkapel uit Gorinchem werd om kwart voor één ontvangen bij het veer en trok door het dorp. Voor het Raadhuis(Hoogstraat 35) werd gestopt en de feestcommissie werd door de burgemeester ontvangen. De voorzitter J. Kerkhoven sprak een rede uit op het bordes van het raadhuis. Voor de burgemeester werd het Wilhelmus en Wien Neerlands bloed gezongen. Vervolgens trok de stoet verder met voorop de 5 dames collectanten die in slechts 5 dagen tijd f 500, wisten op te halen voor dit feest. Tussen 6 en 7 uur 's avonds werd nog getracht enkele luchtballons (een idee van Mussert) op te laten maar door de hevige Noorden-wind lukte dat slechts ten dele. De verslaggever besluit zijn verhaal met een dankwoord aan de ere voorzitter en burgemeester H. Gaij, die ondanks zijn slechte gezondheid toch de gehele dag present was geweest. De voorzitter J. Kerkhoven, die voor het eerst als voorzitter bij een oranje feest was betrokken, kreeg een compliment voor zijn waardige wijze van

optreden. Op 16 mei vormde hij zelf het middelpunt van een feestje. Die dag was het precies 25 jaar geleden dat hij als notaris werd benoemd. De bevolking werd dan ook opgeroepen om maandag 17 mei ter ere van dit jubileum nogmaals de vlag uit te steken.

Oprichting van de oranjevereniging

Het feest ter ere van de geboorte van Juliana verliep blijkbaar naar tevredenheid. Op 23 augustus werd er wederom vergaderd in de Nutszaal. Er vond een afrekening plaats van de kosten van het geboortefeest. De inkomsten waren f 554, , de totale uitgaven waren f 508,28 zodat er een batig saldo van f 45,72 resteerde. Er waren echter nog wat nagekomen rekeningen. De heer C. Bogers was een fietslantaarn à f 6,50 kwijtgeraakt tijdens het feest. Tevens had de heer C. Bresler voor f 13,20 aan Bengaals vuur aangeschaft. Na aftrek van deze laatste rekeningen bleef er een saldo van f 26,02 over dat op de Nutsspaarbank werd belegd. De meerderheid van de commissie stemt in met het besluit om een vereniging op te richten. Voorzitter J. Kerkhoven, notaris, zal met een voorstel komen omtrent de oprichtingsacte. De volgende vergadering wordt gepland in oktober. In het notulenboek van de feestcommissie wordt echter geen verslag meer gedaan van deze vergadering en het verloop van de oprichting van de oranjevereniging. Deze moet echter plaatsgevonden hebben in 1910, de goedkeuring wordt verleend bij Koninklijk besluit op 6 augustus van dat jaar.

(Artikel van Hannie Visser—Kieboom; eerder gepubliceerd in Effe Lustere van 1998)